

טעם העונג קיים גם בכל מקום שעושה בו שימוש ולא דווקא מקום אכילה

הדלקת נרות שבת ודין האורחים

חיוב אור בבית בשבת

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כד עמוד ב

משנה. רבי ישמעאל אומר: אין מדליקין בעטרן, מפני כבוד השבת.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כה עמוד ב

רבי ישמעאל אומר כו'. מאי טעמא? - אמר רבא: מתוך שריחו רע, גזרה שמה יניחנה ויצא. אמר ליה אביי: ויצא! - אמר ליה, שאני אומר: הדלקת נר בשבת - חובה, דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה.

המחלוקת אינה אם חובה להדליק אלא אם חובה לאכול לאור הנר

3. תוספות מסכת שבת דף כה עמוד ב

הדלקת נר בשבת חובה - פ' במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לקמן דף לא:) על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר.

טעם ראשון כבוד השבת שנותן חשיבות לסעודה

4. רש"י מסכת שבת דף כה עמוד ב

חובה - כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא, בפרק בתרא דיומא.

וכ"כ הרמב"ם שבת ל, ה: ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן

טעם שני עונג שבת ושלוש בית

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כה עמוד ב

ותזנה משלום נפשי נשיית טובה (איכה ג יז). מאי ותזנה משלום נפשי? - אמר רבי אבהו: זו הדלקת נר בשבת.

6. רש"י מסכת שבת דף כה עמוד ב

הדלקת נר בשבת - שלא היה לו ממה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך באפילה.

7. רמב"ם הלכות שבת פרק ה הלכה א

אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת.

ההנאה מהאכל דווקא כשיש אור

8. ספר שבלי הלקט ענין שבת סימן נט

וכן קהלת אמר טוב מראה עינים מהלך נפש וכן אמרו רבותינו ז"ל לא יאכל אדם תבשילו אלא לאור הנר. הסומין אוכלין ואינן שבעין. ומי שאוכלין בשבת בלא נר בחשך ידמו. כי אינן אוכלין לשובע נפשם.

ועוד שמה יפול זבוב במאכל או שום דבר איסור ואינו רואהו. לפיכך אמרו רבותינו הדלקת נר בשבת חובה כדי שיתענג בשבת במאכל ובמשתה.

9. מגן אברהם סימן רסג ס"ק כא

עמ"ש ס"ו בשם מהרי"ל דמ"מ מברכין עליהם ואפי' מדליק בחדרים שאין משתמשים בהם לצורך אכילה אם לא הדליק וברך במקום האכילה דלא גרע מיה"כ.

10. שולחן ערוך הלכות שבת סימן רסג סעיף ב

אחד האנשים ואחד הנשים, חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת.

חיוב מעשה הדלקה לכבוד שבת

כבוד השבת שעושה הדלקה בשבילה

11. שולחן ערוך הלכות שבת סימן רסג סעיף ד

לא יקדים למהר להדליקו בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת; וגם לא יאחר. ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד, רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה, ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם הלילה.

הגה: וע"ל סימן רס"ז. ואם היה הנר דלוק מבעוד היום גדול, יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך שבת בברכה. שש"כ מג יב (טור).

12. כף החיים אורח חיים רס"ג סעיף ד' אות לג

(לג) שם הגה. ואם היה הנר דולק וכו' פ' כגון שהדליק קודם פלג המנחה ואפי' הדליקו בשביל נר שבת. ואם הדליק אחר פלג המנחה שלא לשם שבת צריך לכבות ולהדליק לצורך שבת. עו"ש או' ב':

תיקון רוחני אפילו במקום שלא צריך לאור

13. בן איש חי שנה שניה פרשת נח סעיף ד

ד. אף על פי שאוכל ומקדש על הגג שאור הלכנה זורח על שלחנו מבערב, עכ"ז מדליקין נר שבת בברכה, יען דנר שבת מלבד טעם הפשטי של שלום הבית יש בו חיוב ע"פ הסוד.

14. פרי עץ חיים שער שבת פ"ד

הדלקת נר בשבת חובה, הסוד הוא, כי ב' נרות הם, בינה ומלכות, ותכוין לכבות ב' הנרות של הס"א.

האם מותר להדליק נרות במקום שדולק אור החשמל?

אורחים בבית בעל הבית

בנר חנוכה אדם יוצא בהדלקת בני ביתו גם כשאין בביתו

15. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

אמר רבי זירא לגבי נר חנוכה: מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. בתר דנסיבי איתתא אמינא: השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי.

גם בנר שבת אדם יוצא בהדלקת בני ביתו כשאין בביתו ואין לו חדר מיוחד

16. מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי פרק במה מדליקין רמז תנו

בפריטי כתב ראב"ה דהוא הדין לכל נר מצוה נר שבת נר יום טוב:

והובא בב"י רס"ג ז ללא חולק.

ויהא מאיר שם עד שהולכים לישון... ואם מדליקים נרות שבת בחדרי השינה טוב שלא יברכו על הדלקה זו אלא יסמכו על הברכה שבירך המדליק על הנרות שבחדר האוכל ומכל מקום אם רצונם בכך יכולים הם להדליק נרות שבת בברכה גם בחדרם וישתתפו יחד דיירי החדר (ובהערה: כי יש לומר שעיקר מקום מגוריהם של הבחורים הוא כל אחד בחדרו ולא בחדר האוכל).

24. חזון עובדיה שבת א עמוד רב

בחורים פנויים שאין להם אשה שנמצאים בישיבות ויש להם חדר נפרד... אף על פי שמדליקים מטעם הישיבה בחדר האוכל, חובה על הבחורים שיש להם חדר מיוחד להדליק נרות שבת בברכה... וידליקו בתורנות אחד בכל ערב שבת.

25. חזו"ע שם בהערה עמוד רג

...מכל מקום המנהג שבחורים מדליקים בחדרי השינה בברכה. וכן כתב בשמירת שבת כהלכתה (פרק מה סעיף יא).
...י"ל שאפילו לרמ"א שמברכים על תוספת אורה, הני מילי במקום סעודה, משא"כ בחדרים שמדליקים שלא יכשלו, די שאחד יברך ויפטור את כולם.¹⁴

הדלקת נרות בנר חשמלי

26. שמירת שבת כהלכתה פרק יג סעיף ד

המדליק נרות שבת ויו"ט בנורות חשמל יש לו על מי לסמוך וגם יברך על הדלקה זו ובלבד שידליק לכבוד שבת.

ובהערה: ושמעתי מהגרש"ז איערבך שליט"א דיש לחלק בין אור חשמל שכא מתחנת הכוח דה"ז חשיב בשעת הדלקה כמדליק בלא שמן כיון שרק סומך על זה שכל רגע ורגע נוצר זרם חדש בתחנה שלא היה כלל בעולם מקודם והוא מחמם ומדליק הרבה פעמים בשניה אחת משא"כ אם מדליק פנס המופעל ע"י מצבר אשר הזרם כבר צבור ונמצא בתוכו שפיר מסתבר שיכולים גם לברך עכ"ל.

27. שו"ת יביע אומר חלק ב - אורח חיים סימן יז

(יד) המורם מכל האמור שאין לנו טעם מספיק לומר שאין יוצאים י"ח בהדלקת נר החשמל לכבוד שבת.

ומ"מ טוב ונכון לחוש לד' המחמירים בזה היכא דאפשר, ולהדליק גם נר שמן ולברך עליו. ובזה יהיה היכר שהודלקו לכבוד שבת.

ובאה"ק אשר עבודת החשמל נעשית בעוה"ר ע"י ישראל. שאין לברך על זה להדליק נר של שבת. ומה גם שדעת כמה מגדולי הדור לאסור להשתמש באור החשמל בליל שבת מטעם זה, אלא שמנהגינו להקל בצירוף מנורת נפט וכיו"ב. ואכמ"ל. ע"כ בודאי שאין לברך על זה. הנלע"ד כתבתי.

והיעב"א. ובהערות ליחווה דעת ה' כד כתב שהגר"צ ביקר בתחנה באשדוד וראה שהכל אוטומטי ולכן אפשר לברך. אמנם למעשה יש תחנות שאינן אוטומטיות וגם באוטומטיות נעשות פעולות לחיסכון באנרגיה באיסורי תורה.

אמנם במאמ"ר טו יג ואור לציון (ב יח יג) כתבו שלא יוצאים ידי חובה כלל בחשמל מהרשת אלא בסוללה ונורת להט.

וראה בפירוט באתר מכון צומת כאן.

17. בית יוסף אורח חיים סימן רסג אות ז

ונראה שמה שצריך להשתתף בפרוטה דהיינו למי שאין לו חדר מיוחד שמדליק בו :
(גדל 'חדר מיוחד': שאין אחרים משתמשים בו כלל ואפילו לקחת חפצים מהארונות שם וכדומה)

18. שולחן ערוך הלכות שבת סימן רסג סעיף ז

אורח שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו, צריך להשתתף בפרוטה.

בחורי ישיבה וחיילים

במקום חשוק גם על האורח יש חיוב הדלקת נרות

19. מרדכי מסכת שבת פרק במה מדליקין רמז רצד

אומר מהר"ם דבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם (למרות שהאשה נמצאת בבית ומדליקה) צריכין להדליק נר של שבת בחדרם ולברך עליו משום שהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן.

אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו לפי שאשתו מברכת עליו בשבילו.

20. שולחן ערוך הלכות שבת סימן רסג סעיף ו-ז

סעיף ו: בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו, אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת בשבילו.

סעיף ז: אורח *שאין לו חדר מיוחד וגם *אין מדליקין עליו בביתו, צריך להשתתף בפרוטה. ואם מדליקין בביתו לא צריך להשתתף. ואם יש לו חדר לא יועיל שישתתף אלא חייב להדליק כבסעיף הקודם.

בחורי ישיבה הם אורחים בישיבה וביתם הקבוע בבית הוריהם

21. שו"ת אור לציון חלק ב פרק יח - דיני הדלקת הנרות בערב שבת אות ד

מי שגר בפנימיה והוריו נמצאים בארץ ומדליקים בביתם נרות שבת, אינו צריך להדליק נרות שבת בחדרו, אם מגיע אור לחדר, אך אם אין אור בחדר, חייב להדליק נרות בחדרו בברכה.

22. הערות פרק יח - דיני הדלקת הנרות בערב שבת הערה ד

ולפי זה מי שגר בפנימיה והוריו מדליקים נרות שבת בביתם, נפטר הוא בכך מחובת הגברא של הדלקת נרות, כיון שחשוב הוא כסמוך על שולחן הוריו אף שכעת אוכל בפנימיה, שהרי בחגים וכדומה חוזר לביתו, אלא שנשאר עליו חיוב שלום בית בחדרו המיוחד לו כאשר לא מגיע אור לחדרו מהאור שבפרוודור וכדומה.

ביתם הקבוע של בחורי הישיבה הוא הישיבה

23. שמירת שבת כהלכתה פרק מה סעיף יא

בחורים הגרים בישיבה או בנות הגרות בפנימיה של מוסד הרי מכיון שזהו מקום מגוריהם הקבוע (הערה נב: דאם לא יש לומר שיוצאים בהדלקה שבביתם) חייבים הם בהדלקת נרות שבת ודינם כמשפחה אחת גדולה על כן ידליק אחד מהם נרות בחדר האוכל וכולם יוצאים ידי חובה.

ואולם הגם שמדליקים נרות בחדר האוכל הרי לפי האמור לעיל פרק מג סעיף טז צריך שיבא נר דלוק בכל החדרים שמשמשים בהם בליל שבת כגון חדרי השינה ולפחות צריך שיהא האור שבפרוודור מאיר לתוך החדרים

סיכום ההלכות למעשה

- א. חייבים להדליק נר שבת משני טעמים
 - **שיהיה אור** וכך יוכלו להנות מהסעודה וכן לא להכשל. ודין זה שייך בכל מקום מחדרי הבית ששוהים בו (חיי אדם ה').
 - **מפני כבוד השבת** שעושים מעשה הדלקה לכבודה. ודין זה עיקרו במקום הסעודה.
- ב. **כיבוי האור** - המנהג הרווח שלא מכבים את אור החשמל בשעת הדלקת הנרות כיון שחיוב מעשה ההדלקה קיים. ויש מחמירים.
- ג. **משפחה שמתארחת כולה לשבת** שיש להם חדר נפרד חייבים בהדלקה. ויכולים להדליק בחדר או במטבח. ולמנהג האשכנזים גם במקום האכילה שם הדליקה בעלת הבית. ואם אין להם חדר מיוחד ישתתפו בפרוטת (שו"ע רס"ג ז).
- ד. **משפחה שמתארחת לסעודה** שיוצאת קודם חשיכה וחוזרת לביתה לישון, תדליק נרות שבת ארוכים באופן שיהנו מהם כשחוזרים לביתם (ש"כ מה ח). או ידליקו נרות בבית המארח במטבח וישאירו אור חשמל בביתם (מאמ"ר יב כט).
- ה. **יחיד נשוי שמתארח לשבת** אחת יוצא בהדלקת אשתו, ומתחייב בהדלקה רק אם חדרו חשוך.
- ו. **יולדת בבית החולים** – מהדין יוצאת בהדלקה שנעשית בביתה כל שחזרה מואר. ורבים נוהגים שמכוונת שלא לצאת בהדלקתם ומדליקה במקום אכילתה או סמוך למיטתה (ש"כ מה ו). וטוב שתקדים להדליק קודם בני ביתה.
- ז. **יחיד רווק** שסמוך על שולחן הוריו ומתארח לשבת אחת יוצא בהדלקת הוריו כשאין לו חדר משלו. וחייב בהדלקה אם חדרו חשוך.
- ח. **תלמיד ישיבה** למנהג הספרדים ידליק בחדרו ויברך רק אם חשוך שם. ולמנהג האשכנזים יכול אחד מחברי החדר לברך עבור כולם בכל אופן.
- ט. **הדלקת נרות בחשמל** נכון שלא לצאת ידי חובת נרות שבת בהדלקת אור המחובר לרשת החשמל. ובשעת צורך ידליק פנס עם נורת להט.